

NBC-voortgangsrapportage 2003

Tegengaan van terroristische aanslagen met NBC-middelen

Voortgangsrapportage 2003

H1 Inleiding

In Nederland zijn vele departementen en actoren betrokken bij de voorbereiding op mogelijke terroristische aanslagen met gebruik van Nucleaire, Biologische of Chemische (NBC-) middelen. In september 2000 is het project NBC-terrorisme gestart onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van BZK.

Een NBC-voortgangsrapportage "Tegengaan van terroristische aanslagen met NBC-middelen" is in april 2002 naar de Tweede Kamer gestuurd (nr. 27925, nr. 54).

Daarbij is toegezegd dat jaarlijks een voortgangsrapportage m.b.t. het NBC-dossier naar de Kamer zou worden gestuurd. De voorliggende rapportage is een vervolg op de rapportage van 2002.

Bij de verbetering van de voorbereiding op aanslagen met NBC-middelen wordt gewerkt vanuit de veiligheidsketengedachte: pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg. De opbouw van de rapportage 2002 en de rapportage 2003 zijn gebaseerd op deze veiligheidsketengedachte.

In hoofdstuk 2 worden drie verschillende niveaus beschreven waarop het voorkomen van een (terroristische) aanslag met NBC-middelen wordt ingevuld.

In hoofdstuk 3 worden de vorderingen beschreven die op het gebied van de voorbereiding op een mogelijke terroristische NBC-aanslag worden geboekt.

In hoofdstuk 4 wordt de voortgang van de deelprocessen op het gebied van bestrijding en nazorg (van de effecten) van een aanslag met NBC-middelen.

In hoofdstuk 5 wordt aandacht besteed aan de publieksvoorlichting m.b.t. aanslagen met NBC-middelen.

Deze voortgangsrapportage is tot stand gekomen door de interdepartementale NBC-regiegroep, onder voorzitterschap van BZK, waarin de ministeries, VROM, VWS, Defensie, V&W, Buitenlandse Zaken, Justitie, SZW, en LNV zijn vertegenwoordigd.

H2 Voorkomen van een terroristische aanslag met NBC-middelen

De dreiging die uitgaat van NBC-middelen kan worden tegengegaan op drie verschillende niveaus:

- non-proliferatie;
- ontwapening;
- verijdeling van gebruik van NBCmiddelen bij terroristische aanslagen.

2.1 Non-proliferatie

Algemeen

De eerste verdedigingslinie om de verspreiding van massavernietigingswapens tegen te gaan is het non-proliferatieregime. Dit regime bestaat uit aan elkaar gerelateerde verdragen, overeenkomsten en afspraken met de daarbij behorende verificatiemechanismen. Het regime omvat onder meer regelingen voor nucleaire, biologische en chemische wapens.

Het non-proliferatiebeleid vindt zijn uitdrukking in onder andere de Nederlandse bijdrage aan de versterking van de verschillende non-proliferatieverdragen (zoals o.a. het Non-Proliferatieverdrag (NPV) op nucleair gebied, het Chemisch Wapenverdrag (CWC), en het Biologisch Wapenverdrag (BWC)). Daarnaast richt de Nederlandse inzet zich op versterking van de organisaties die de uitvoering van deze verdragen controleren en bevorderen (zoals het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA), en de Organisatie voor het verbod op chemische wapens (OPCW)). Het non-proliferatiebeleid is ook binnen de Europese Unie een belangrijk onderwerp van gesprek. De exportcontrolewetgeving, als één van de middelen om non-proliferatie tegen te gaan, en de samenwerking in de hierop betrekking hebbende internationale fora (het Missile Technology Control Regime (MTCR), de Australiëgroep en de Nuclear Suppliers Group (NSG)) zijn eveneens van belang. In Nederland is het Ministerie van Buitenlandse Zaken – bijgestaan door de Ministeries van Defensie, VROM en Economische zaken –, verantwoordelijk voor het non-proliferatiebeleid.

Knelpunten bij non-proliferatie:

- De non-proliferatieverdragen zijn nog niet universeel aanvaard (imperfecte universaliteit).
- Veel verdragsstaten hebben de verdragsbepalingen nog niet of onvoldoende omgezet in nationale wet- en regelgeving.
- De internationale verdragen hebben geen of een niet geheel sluitend verificatieregime. Er blijven mogelijkheden om de verdragsafspraken te omzeilen.
- Een niet voldoende effectief of universeel non-proliferatie regime biedt terroristische groeperingen de mogelijkheid hiervan te profiteren en de regelgeving te omzeilen.

Ontwikkelingen in het afgelopen jaar

Op het terrein van biologische wapens is eind 2002 afgesproken dat in de aanloop naar de zesde Toetsingsconferentie voor het BWC in 2006 jaarlijkse bijeenkomsten van de verdragspartijen zullen plaatsvinden. De bijeenkomsten zijn gewijd aan vijf overeengekomen onderwerpen. In 2003 zal een tweetal onderwerpen worden besproken waaronder de bevordering van nationale implementatie van de verplichtingen uit het BWC.

In het voorjaar van 2003 heeft de eerste Toetsingsconferentie van het Chemisch Wapenverdrag plaatsgevonden. In de politieke verklaring is het belang van universaliteit en implementatie van de verplichtingen uit het verdrag, als belangrijke bijdrage aan het bestrijden van terrorisme onderstreept. Ook is een groot aantal aanbevelingen overeengekomen die de naleving en uitvoering van het CW verdrag moeten bevorderen en de Organisatie moet en versterken. De onderhandelingen over de verklaring en de aanbevelingen werden onder Nederlands Voorzitterschap gevoerd.

Op nucleair gebied heeft zich een aantal ontwikkelingen m.b.t. bepaalde landen van zorg voorgedaan. Internationaal wordt bekeken op welke wijze hiermee moet worden omgegaan.

Beleidsinitiatieven voor non-proliferatie:

- Samen met de Europese partners wordt geijverd om op alle fronten de verschillende non-proliferatieregimes te versterken. Nederland streeft onder meer naar een effectieve implementatie van de verschillende verdragen en een verbetering van het verificatiemechanisme m.b.t. het Chemisch Wapenverdrag. Op termijn blijft Nederland streven naar een meer effectief verificatiemechanisme voor het Biologisch Wapenverdrag.
- Er wordt getracht het belang dat Nederland hecht aan non-proliferatie in de buitenlandse betrekkingen sterker naar voren te laten komen.
- In NAVO en EU-kader worden de activiteiten op non-proliferatiegebied geïntensiveerd. Binnen de EU wordt gewerkt aan een actieplan voor non-proliferatie.

Aanbevelingen ten aanzien van non-proliferatie:

- Actief uitdragen van het belang van non-proliferatie in buitenlandse betrekkingen.
- Versterken van internationale samenwerkingsverbanden, waarin bovengenoemde actoren reeds participeren, met speciale aandacht voor naleving van de non-proliferatie verdragen.

2.2 Ontwapening

Algemeen

Een internationaal ontwapeningsbeleid wordt gevoerd voor biologische, chemische en nucleaire wapens. In de internationale discussies aangaande ontwapening (onder andere in VN-verband, zoals de ontwapeningsconferentie in Genève) verzorgt het Ministerie van Buitenlandse Zaken de Nederlandse inbreng. In het kader van ontwapening wordt bovendien door de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie hulp geboden aan andere landen. Een concreet ontwapeningsproject is bijvoorbeeld het vernietigen van chemische wapens in een van de opslagplaatsen in de Russische Federatie.

Knelpunten bij ontwapening:

- Het verminderen en opruimen van allerlei wapenmiddelen is een langdurige operatie en vereist grote financiële offers van diverse partijen.

Ontwikkelingen in afgelopen jaar:

NBC-voortgangsrapportage 2003

De Russisch Federatie is in april dit jaar de verplichting uit het CW -verdrag om 1% van zijn voorraad chemische wapens te vernietigen nagekomen. Nederland heeft financieel bijgedragen aan de bouw van de vernietigingsfabriek in Gorny, Rusland.

Beleidsinitiatieven voor ontwapening:

- Ondanks financiële krapte tracht Nederland zijn activiteiten op ontwapeningsgebied te versterken, door samenwerkingsverbanden m.b.t. ontwapeningsprojecten te onderzoeken, c.q. zelfstandig projecten tot uitvoering te brengen.

2.3 Verijdeling van aanslagen met NBC-middelen

Aanslagen met NBCmiddelen kunnen worden verijdeld indien tijdig de juiste informatie is verworven en adequate middelen ter beschikking staan om een feitelijke aanslag te voorkomen. De inlichtingen- en veiligheidsdiensten nemen in het kader van hun taak op het gebied van contraterorisme hierin het voortouw.

Beleidsinitiatieven voor verijdeling:

- De aandacht van de AIVD voor NBCterrorisme is geïntensiveerd en in capaciteit uitgebreid. De inspanningen van de AIVD op NBC-gebied staan verder vermeld in het jaarverslag 2002 van de AIVD.

H3: Voorbereiden op (de dreiging van) een aanslag met NBC-middelen

De voorbereiding van het optreden van de overheid en van de hulpverleningsdiensten (preparatie) volgt de bestaande nationale en lokale richtlijnen, protocollen en procedures op het gebied van hulpverlening bij rampen. Voorbeelden van de bestaande nationale richtlijnen zijn: het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, de beschrijving van de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, het Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding, de handleiding ongevallenbestrijding gevaarlijke stoffen, de handleiding rampenbestrijding en vele departementaal uitgewerkte regelingen. Voorbeelden van decentrale richtlijnen zijn: gemeentelijke rampenplannen en rampenbestrijdingsplannen voor specifieke objecten of situaties. Ook op geneeskundig vlak bestaan reeds vele behandelprotocollen en procedures voor melding en behandeling van ziekten.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven voor voorbereiding:

- Er zijn pokkenvaccins geproduceerd en opgeslagen voor de gehele Nederlandse bevolking, mede naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad (juni 2001 en juni 2002). De Tweede Kamer is hierover al eerder uitvoerig geïnformeerd.
- Er is een draaiboek pokkenuitbraak ontwikkeld en beoefend d.m.v. een aantal table-top oefeningen. Uitgangspunt in het draaiboek is ringvaccinatie.
- Daarnaast is tevens een draaiboek massavaccinatie pokken ontwikkeld, voor het geval ringvaccinatie niet afdoende blijkt. Dit draaiboek is inclusief partiele operationalisering en inclusief regionale draaiboeken. De IGZ heeft op het gereed komen van deze draaiboeken een toetsing uitgevoerd.
- De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) heeft voorlichtingsmateriaal ontwikkeld voor artsen en microbiologen voor het vroegtijdig herkennen van ziektebeelden die door een biologische aanslag kunnen worden veroorzaakt.
- De handleiding Rampenbestrijding is herzien, waarin het onderwerp NBC-terrorisme is ingebed.
- Op basis van de bestaande afspraken was in het draaiboek "Irak" een hoofdstuk opgenomen, dat handelt over wat te doen bij eventuele NBC-aanslagen.
- Er is een NBC-protocol ontwikkeld en verstuurd naar de betrokken hulpverleners over hoe te handelen bij NBC-incidenten. In het protocol wordt ook ingegaan op de vraag hoe om te gaan met verdachte brieven en pakketten. Dit protocol hangt samen met het door het ministerie van SZW ontwikkelde protocol "bescherming hulpverleners" (zie lopende beleidsinitiatieven, hieronder).
- Er is materiaal aangeschaft voor extra detectiemogelijkheden en persoonlijke bescherming van de hulpverleners (zie hoofdstuk 4, paragrafen 3 en 5).
- Binnen het ministerie van Defensie is het joint-kenniscentrum NBC opgericht. Per 1 augustus zal bovendien de onderwijscapaciteit op het gebied van operationele NBC-verdediging worden gebundeld in de joint NBC-school.
- De civiele hulpverleners zijn middels diverse kanalen voorgelicht over kenmerken van en handswijzen bij een NBC-aanslag. Zo zijn er verschillende informatiedagen georganiseerd en is er een NBC-vraagbaakfunctie voor hulpverleners opengesteld.

NBC-voortgangsrapportage 2003

- Informatie over infectieziekten is via diverse websites toegankelijk gemaakt.
- Er is een NBC-meldpuntstructuur afgesproken en gecommuniceerd. In deze meldpuntstructuur verlopen de alarmering, het oproepen van monstername teams en het oproepen van specifieke deskundigheid via het Nationaal Coördinatie Centrum (NCC).
- Het ministerie van Defensie heeft begin 2003 het ambassadepersoneel in het Midden-Oosten de beginselen van de NBC-bescherming bijgebracht en daartoe ook beschermende middelen verstrekt. Bovendien is de NBC-bescherming van de Nederlandse vertegenwoordigingen geëvalueerd.

Lopende beleidsinitiatieven voor de voorbereiding:

- Het bureau Landelijk Coördinatiestructuur Infectieziektenbestrijding (LCI) werkt aan uitbreiding van bestaande behandelprotocollen voor infectieziekten, toegespitst op bioterrorisme.
- De ontwikkeling van een draaiboek griepdemie wordt ondersteund door zowel het ministerie van VWS als het ministerie van BZK.
- Met medewerking van de interdepartementale NBC-regiegroep wordt door het NIBRA (Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding) een NBC-handboek ontwikkeld te gebruiken voor leidinggevenden bij de hulpverleningsdiensten. Het NBC-handboek dient als uitgangspunt voor de ontwikkeling van een lesmodule NBC-terrorisme om deze problematiek structureel in de opleiding van de hulpverleners in te bedden.
De verwachting is dat het handboek begin september in conceptversie gereed is en eind dit jaar definitief kan worden vastgesteld.
- Naar aanleiding van de uitwerking van actiepunten 78 Enschede/Volendam heeft het ministerie van SZW een ontwerp protocol bescherming hulpverleners bij incidenten opgesteld. Centraal staat daarin de wijze waarop hulpverleners beschermd dienen te worden tegen blootstelling aan gevaarlijke stoffen en biologische agentia tijdens de repressiefase van een incident met een gemeente-overschrijdende omvang. Het rapport wordt binnenkort aangeboden aan de taskforce "Slagen voor Veiligheid". Na een evaluatie door de taskforce "Slagen voor Veiligheid" moet een implementatietraject worden ingezet. Het protocol is ontwikkeld vanuit een arbeidshygiënisch perspectief (zoals weergegeven in de Arbowet) voor grootschalige incidenten, dus mede voor optreden bij NBCterreur. Voor implementatie zullen de in het rapport gemaakte keuzes nog vanuit andere gezichtspunten getoetst moeten worden. Hierbij wordt gedacht aan het nader beschouwen van financiële, juridische en praktische consequenties van de gemaakte keuzes. Indien dit op bestuurlijk niveau aanvaardbaar wordt geacht, kan voor die situaties, waarbij het verlenen van hulp zou prefereren boven het strikt toepassen van de gangbare arbeidshygiënische normen, een module worden toegevoegd. In deze module wordt optreden toegestaan met blootstelling aan concentraties waarbij nog geen irreversibele effecten optreden.
- Het Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding wordt gerevitaliseerd. Terroristische nucleaire/radiologische aanslagen worden in dit revitalisatie traject meegenomen.

NBC-voortgangsrapportage 2003

- Binnen de brandweerwereld zijn 6 NBC-steunpuntregio's aangewezen die, geografisch verspreid over het hele land, de beschikking krijgen over extra materiaal en extra instructies hebben ontvangen. Zodoende is de benodigde specifieke expertise en kunde, beter beheersbaar gemaakt. Een traject voor verdere verfijning en verdieping van de afspraken en de rol van de NBC-steunpuntregio's is ingezet.
- Binnen het ministerie van Defensie is thans de 101 NBC verdedigings-compagnie in oprichting. De operationele gereedstelling van personeel en materieel is medio 2004 voorzien. Hierbij wordt primair de militaire operationaliteit nagestreefd. Daarnaast is wel een inventarisatietraject opgestart, waarbinnen wordt gekeken in hoeverre er afspraken te maken zouden zijn voor gebruik van capaciteiten van de 101 NBC verdedigingscompagnie voor civiele doeleinden en rampenbestrijding.
- Het NBC-protocol hulpverleners zal worden geactualiseerd, o.a. richtlijnen Anthrax protocol.
- Eerste gesprekken over harmonisering van de vereiste pokken vaccinatiestrategie met buurlanden / EU zijn gevoerd.
- De aansluiting van de infectieziektenbestrijding op de rampenbestrijding en v.v. zal verder worden uitgebouwd en vormgegeven.
- Er zal een gedetailleerder NBC-draaiboek worden gemaakt, waarin met name meer aandacht wordt besteed aan de operationele inzet van de hulpdiensten bij NBC-aanslagen. Mede op basis van de afspraken en ervaringen van de NBC-steunpuntregio's.

H4: Bestrijding van (een dreiging van) een aanslag met NBC-middelen

In de rapportage van vorig jaar worden de acht elementen van passieve verdediging geïntroduceerd. Deze elementen sluiten aan bij het veiligheidsketendenken.

De acht elementen van passieve NBC-verdediging zijn:

- Dreigingsanalyse
- Profylaxe
- Detectie en waarschuwing
- Identificatie
- Fysieke bescherming
- Besmettingsbeheersing
- Diagnose
- Therapie

4.1 Dreigingsanalyse

De kwalitatieve en kwantitatieve dreigingsanalyse zijn richtingbepalend voor de ontwikkeling en verwerving van adequate tegenmaatregelen. De dreigingsperceptie is de drijfveer voor de voorbereiding op alle andere elementen zoals het besluit tot (het voorbereiden op) het nemen van profylactische geneeskundige tegenmaatregelen.

4.1.1 Kwalitatieve dreigingsanalyse

De kwalitatieve dreigingsanalyse geeft aan wat in algemene termen van de zijde van terroristen te verwachten is (ondermeer op grond van relevante ontwikkelingen in de wetenschap, die door onderzoeksinstituten inzichtelijk gemaakt kunnen worden) en wat van een specifieke terroristische groepering te verwachten valt, in termen van beschikbaarheid van kennis, kunde en materiaal en in termen van motieven, doelen en bereidheid om NBC-middelen in te zetten. Dit is de competentie van inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

De werkzaamheden die de AIVD verricht op grond van artikel 6 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (m.n. lid 1) leveren informatie op die kan worden gebruikt voor het opstellen en uitbrengen van dreigingsanalyses. Deze analyses kunnen betrekking hebben op concrete dreigingen of ingaan op een algemene dreiging. In het eerste geval zal de analyse worden ingebracht in het Afstemmingsoverleg Bewaking en Beveiliging (ABB) en vervolgens voorzien van een advies worden behandeld in de Evaluatiedriehoek. De algemene dreigingsanalyses worden uitgebracht aan de relevante belanghebbenden. De door de AIVD opgestelde en geëxploiteerde dreigingsanalyses kunnen op eigen initiatief of op verzoek tot stand komen.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven voor kwalitatieve dreigingsanalyse:

- De bestaande structuren voor de beoordeling van de kwalitatieve dreiging zijn gecontinueerd en verder versterkt, waarbij de werkzaamheden van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zijn geïntensiveerd.

- De internationale samenwerking tussen inlichtingen –en veiligheidsdiensten is verder versterkt.

Lopende beleidsinitiatieven voor kwalitatieve dreigingsanalyse:

- Handhaven van de geïntensiveerde inspanningen op het NBC-terrorisme dossier in nationaal en internationaal verband.

4.1.2 Kwantitatieve dreigingsanalyse

Gezien de grote hoeveelheid aan verschillende NBC-middelen, potentiële doelen en verspreidingsmethoden is het ondoenlijk specifieke scenario's voor elk middel te ontwikkelen. Wél zijn er meer generieke scenario's ontwikkeld, waardoor inzicht is verkregen in de mogelijke omvang van een NBC-incident. De hulpdiensten hebben daardoor beter inzicht in wat ze kunnen verwachten bij een NBC-incident.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven voor kwantitatieve dreigingsanalyse:

- Het RIVM heeft een modelstudie uitgevoerd teneinde een inschatting te maken van de snelheid waarmee het pokkenvirus zich in de populatie kan verspreiden.
- Het RIVM heeft een modelstudie verricht om de gevolgen in te schatten van vier verschillende "vuile" bom scenario's. Ook binnen TNO zijn verschillende studies gedaan naar dergelijke scenario's en wordt gewerkt aan het uitbreiden en up-to-date houden van kennis over nucleaire/radiologische scenario's.
- TNO-PML heeft verschillende verkennende schattingen gemaakt van een aanslag met een C-middel.
- Een gevaarsinschatting en mogelijke tegenmaatregelen zijn geformuleerd voor het transport van gevaarlijke stoffen, de veiligheid van het drinkwater en de voedselketen.

Lopende beleidsinitiatieven kwantitatieve dreigingsanalyse:

- De bestaande simulatiemodellen die door TNO zijn ontwikkeld voor het ministerie van Defensie zullen aangepast worden aan civiele scenario's. Hiervoor zal meer kennis moet worden ontwikkeld voor simulatiemodellen in een stedelijke omgeving en binnen gebouwen.

4.2 Profylaxe (voorbehoedende middelen)

Profylactische middelen zijn bedoeld om de gevolgen van een besmetting met een NBC-middel zoveel mogelijk tegen te gaan. Profylaxe is het meest effectief wanneer deze wordt gebruikt vóór een blootstelling. Voorbeelden zijn: toediening van vaccins bij de gehele bevolking of bij specifieke groepen (zie "4.2.1 Immunoprofylaxe"); toediening van een voorbehandeling tegen zenuwgassen bij militairen (zie "4.2.2 Chemoprofylaxe"). De effectiviteit van de profylactische middelen moet steeds worden afgezet tegen de bijwerkingen.

4.2.1 Immunoprofylaxe

Gerealiseerde beleidsinitiatieven voor immunoprofylaxe:

- Er is een pokkenvaccin geproduceerd om in geval van een daadwerkelijke pokkenbesmetting in Nederland, de Nederlandse bevolking (in eerste instantie via ringvaccinatie) te kunnen beschermen tegen pokken. Als alternatief is tevens een draaiboek massavaccinatie ontwikkeld om binnen 4 dagen de gehele Nederlandse populatie van vaccin te kunnen voorzien.
- Er zijn initiatieven genomen tot samenwerking met andere Europese landen en private organisaties op het terrein van ontwikkeling en productie van specifieke vaccins.

Lopende beleidsinitiatieven immunoprofylaxe:

? Verdere uitbouw van de partiële operationele voorbereiding op de pokkenvaccinatie.

4.2.2 Chemoprofylaxe

Gerealiseerde beleidsinitiatieven chemoprofylaxe:

- Een nieuwe voorraad jodiumprofylaxe is aangekocht. De jodiumtabletten zullen decentraal worden opgeslagen. Jodiumprofylaxe kan ingesteld worden bij een nucleair of radiologische incident, waarbij er kans is op blootstelling aan radioactief jodium.
- De aanwezige voorraden antibiotica in Nederland zijn geïnventariseerd.
- Een kleine voorraad anti-virale middelen tegen vaccinia besmetting is aangekocht.
- Er is samenwerking ontstaan met Europese landen en/of private organisaties op het terrein van de ontwikkeling, productie en voorraadvorming van specifieke antibiotica en anti-virale middelen.

Lopende beleidsinitiatieven:

- In gang zetten van een adviesaanvraag aan de Gezondheidsraad over de wenselijkheid van aanschaf van anti-virale middelen (m.n. hoeveelheid en soort)
- Vaccinia ImmunoGlobuline (om bijwerkingen van het pokkenvaccin tegen te gaan) wordt geproduceerd.

4.3 Detectie

Zoals in de rapportage van 2002 vermeld, zijn in Nederland al verschillende detectiesystemen actief o.a. voor monitoring van voedsel en water, luchtkwaliteit (Nationaal Meetnet Luchtkwaliteit) en radioactiviteit in lucht (Nationaal Meetnet Radioactiviteit). Het bureau van de Landelijke Coördinatiestructuur Infectieziekten, de Inspectie voor de Gezondheidszorg en het RIVM hebben een taak in het snel signaleren van verhoogde aantallen patiënten met (meldingsplichtige) infectieziekten.

In de rapportage 2002 wordt tevens het belang van tijdige detectie van het gebruik van NBC-middelen vermeld, zowel voor het veilig functioneren van de hulpverleners als voor het tijdig waarschuwen van de bevolking.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven detectie:

- De verschillende ministeries ondersteunen de ontwikkeling van nieuwe detectieapparatuur. Zo heeft het ministerie van Defensie een eigen onderzoeksprogramma en ontwikkelingstrajecten voor mobiel operationele BC-detectie-apparatuur. Het ministerie van BZK heeft extra detectie-apparatuur voor C-middelen aangeschaft en heeft een onderzoek uitgezet naar uitbreiding van de detectiemogelijkheden voor de brandweer.
- Een bijstandsovereenkomst is aangegaan met onderzoeksinstituten (RIVM, TNO) voor verrichten van bepalingen en metingen die gespecialiseerde kennis en apparatuur vereisen. De instituten kunnen in hun laboratoria of, indien mogelijk, ter plaatse de brandweer ondersteunen.
- De Milieu Ongevallen Dienst (MOD, onderdeel van het RIVM) kan met meetapparatuur in meetwagens de brandweer ondersteunen.
- Het Beleidsondersteunend Team Milieu-incidenten (BOT-mi) adviseert het bevoegd gezag bij incidenten met chemische stoffen. Het BOT-mi functioneert op rijksniveau.
- De TIG, ofwel de Eenheid Planning en Advies nucleair (EPAn) is een vergelijkbaar orgaan dat wordt geactiveerd bij een nucleair/radiologisch incident.
- Hulpverleners zijn middels het NBCprotocol en twee instructiedagen voorgelicht over deze bijstandsmogelijkheden.
- Het ministerie van Defensie zal Duitse NBC-detectievoertuigen (zgn. Spur-Fuchs detectievoertuigen) leasen en is bezig met een ombouwtraject van zes EOVPantservoertuigen tot NBC-verkenningsvoertuigen. Personeel is opgeleid voor de operationele voertuigen.
- Alle brandweerregio's zijn voorzien van gasdetectiebuisjes voor het detecteren van chemische strijdgassen. De regio's waren al voorzien van radiologische meetapparatuur.
- De 6 NBC-steunpuntregio's zijn voorzien van 2 E-CAMs (Enhanced Chemical Agent Monitor) voor het continu kunnen detecteren van zenuwgassen of blaatrekkers.

Lopende beleidsinitiatieven detectie:

- Het Landelijk Meetnet Radioactiviteit in voedsel zal worden gemoderniseerd en operationeel gemaakt voor een aantal voedingsmiddelen met een hoger risico voor radioactieve besmetting.
- Er loopt een onderzoek (incl. pilot project) naar de mogelijkheid van uitbreiding van de monsternamen- en meetcapaciteit binnen de brandweer. N.a.v. dit onderzoek en het pilot project zal worden besloten tot mogelijke aanschaf van uitgebreidere detectiemiddelen voor de brandweer.
- De douane zal in de Rotterdamse havens containers gaan controleren op nucleair en ander radioactief materiaal. Daartoe zullen enkele tientallen detectiepoorten (monitoren) worden aangeschaft. Hiervoor zal een aanbestedingsprocedure

NBC-voortgangsrapportage 2003

worden gestart. In afwachting hiervan en om snel ervaring te kunnen opdoen, heeft het Amerikaanse ministerie van Energie aangeboden vier monitoren tijdelijk ter beschikking te stellen. De voorwaarden waaronder dat zal geschieden zijn neergelegd in een Declaration of Principles, die op 13 augustus is ondertekend.

4.4 Identificatie

Identificatie is het (ondubbelzinnig) vaststellen van het NBC-middel. In veel gevallen is hiervoor een goed geoutilleerd laboratorium nodig, dat met (minimaal twee onafhankelijke technieken) de identiteit vaststelt.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven identificatie:

- Diverse departementen hebben hun onderzoeksinstituten met elkaar in contact gebracht voor afspraken over samenwerking en afstemming. Het RIVM (VWS, VROM), het CIDC-Lelystad (LNV), TNO-PML (Defensie) en het NFI (Justitie) hebben regelmatig contact over de voortgang.
- VWS heeft het RIVM opdracht gegeven contracten te sluiten met relevante laboratoria om de beschikbaarheid van kennis en faciliteiten voor diagnostiek te garanderen. Tevens zijn afspraken gemaakt over het instellen van een landelijk laboratorium netwerk, waarbinnen alle benodigde analysecapaciteit bekend en beschikbaar is gemaakt, middels een samenwerkingsverband van laboratoria (zie vorige punt).
- In het landelijk laboratoriumnetwerk zullen – naast bovengenoemde onderzoeksinstituten – ook andere onderzoekscentra moeten worden ingebed, onder andere universitaire centra.
- In het landelijk laboratoriumnetwerk terreuraanslagen (LLN-TA) zal worden gewerkt aan een transparante structuur en procedures, waarbij verantwoordelijkheden en accountability helder bij de diverse partners worden belegd.
- Het RIVM heeft een projectplan ontwikkeld om diagnostische methoden te verbeteren. Er wordt met spoed gewerkt aan de uitvoering van dit projectplan. De ontwikkeling van de diagnostiek van pokken is afgerond.

Lopende Beleidsinitiatieven:

- Ondersteunen en faciliteren van de verdere ontwikkeling van het Landelijk Laboratorium Netwerk. Daarbij gaat het vooral om de reeds bestaande kennis beter toegankelijk te maken, maar ook om een mechanisme te ontwikkelen, waarbinnen nieuwe kennis wordt gegenereerd.
- Het ondersteunen van de bouw en inrichting van een Bio Safety Lab, level 4 (BSL4). De benodigde vergunningen zijn aangevraagd, waardoor de bouw in de komende periode kan aanvangen.
- Binnen het RIVM wordt gewerkt aan het instellen van een Biologische Ongevallen Dienst, die potentieel gevaarlijke monsters van biologische agentia snel en veilig moeten kunnen analyseren. Het verbeteren van de procedures voor monsternamen en de vervolgstappen worden hierin meegenomen.

4.5 Fysieke bescherming

Fysieke bescherming omvat zowel:

- (a) de individuele bescherming (NBC-masker, NBC-beschermende kleding), als
- (b) de collectieve bescherming (schuilen na alarmering (VORAMP) e.d.).

Gerealiseerde beleidsinitiatieven fysieke bescherming:

- Een NBC-protocol over hoe te handelen bij NBC-incidenten en hoe om te gaan met verdachte pakketjes is ontwikkeld en verspreid. Bij verdachte situaties zal gewerkt worden analoog aan de procedure ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen (Gaspakinzet).
- Extra aanvullende beschermende NBCkleding van Defensie is ter beschikking gesteld aan de brandweer in de NBC-steunpuntregio's. In de zomer van 2003 zal eigen specifieke NBCkleding aan de steunpuntregio's ter beschikking worden gesteld.
- Zowel het ministerie van Defensie als het ministerie van BZK heeft extra persoonlijk beschermingsmateriaal aangeschaft voor het eigen personeel.

Lopende beleidsinitiatieven:

- Met hulpverleners anders dan de brandweer lopen nog gesprekken over hoe en in welke situaties beschermende kleding ter beschikking zal worden gesteld en hoe deze kleding moet worden gebruikt.
- De aflevering van de eerste tranche beschermende kleding voor de brandweer zal in de zomer van 2003 plaatsvinden. Een tweede tranche voor aanschaf van beschermende middelen wordt opgestart.

4.6 Besmettingsbeheersing

Gerealiseerde beleidsinitiatieven besmettingsbeheersing:

- Binnen de NBC-draaiboeken wordt aandacht besteed aan infection control, waarin quarantaine een belangrijke beheersmaatregel kan zijn. Binnen het ministerie van VWS wordt gewerkt aan een wijziging van de Infectieziektenwet, waarvan quarantaine een onderdeel is. De mogelijke gevolgen van quarantaine voor de openbare orde zullen nog verder moeten worden afgestemd tussen de relevante actoren.
- Het ministerie van Defensie beschikt vanaf medio 2004 over capaciteit voor grootschalige operationele ontsmetting. Deze capaciteit is ondergebracht bij de 101 NBC-verdedigingscompagnie.

Lopende beleidsinitiatieven besmettingsbeheersing:

- Er is overleg tussen het ministerie van BZK en het ministerie van Defensie om de mogelijkheden voor inzet van Defensiemateriaal voor grootschalige civiele ontsmetting te onderzoeken.
- Tegelijkertijd worden eventuele alternatieven voor grootschalige ontsmetting onderzocht, waarin sprake is van geen of zeer beperkte bijstand van Defensie.

- Een eerste concept “behandeling besmette NBC-slachtoffers” is gereed. De tekst zal nog verder moeten worden verfijnd en er zal nog goed gekeken moeten worden naar de opschalingsprocedures.

4.7 Diagnose

Diagnose is het vaststellen van de aard van een aandoening en daarmee een middel voor de geneeskundige hulpverlener om de juiste therapie te kunnen instellen. Vaak kan dit op grond van de ervaring van het geneeskundig personeel geschieden: klinische diagnose. Veelal is aanvullend laboratoriumonderzoek nodig, zeker als het gaat om het vaststellen van de mate van besmetting.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven diagnose :

- Het RIVM heeft een projectplan ontwikkeld om diagnostische methoden te verbeteren opdat zeldzame of onbekende ziekteverwekkers beter en sneller geïdentificeerd kunnen worden. Hiervoor is afstemming gezocht met TNO.
- De IGZ heeft voorlichtingsmateriaal ontwikkeld om de herkenning te verbeteren van ziektebeelden, die het gevolg zijn van aanslagen met biologische agentia. Dit voorlichtingsmateriaal is breed verspreid.
- Het LCI werkt aan de ontwikkeling van speciale diagnostische protocollen voor biologische agentia.
- Er zijn afspraken gemaakt tussen de verschillende laboratoria (o.a. TNO, RIVM, EUR, ID-Lelystad) over diagnostica- en dosimetriemethoden.

4.8 Therapie

Therapie beoogt het zoveel mogelijk tegengaan van negatieve gezondheidsgevolgen na een blootstelling. Hierbij is ook de psychische (na)zorg van belang.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven therapie:

- Er is een inventarisatie gemaakt van de beschikbaarheid van antibiotica tegen antrax en andere vormen van bioterrorisme.
- Binnen het RIVM is een afdeling opgericht voor gezondheidsonderzoek onder de slachtoffers van een ramp en voor gezondheidsonderzoek onder de bij een ramp betrokken hulpverleners.
- Er wordt in Europees verband getracht afspraken te maken op het gebied van ontwikkeling, productie en opslag van geneesmiddelen.

Lopende beleidsinitiatieven therapie:

- Met buurlanden (in Europees verband) worden afspraken gemaakt voor wederzijdse opvang van slachtoffers van aanslagen met NBC-middelen.
- Er worden internationale afspraken gemaakt over de inzet van specialistische hulpverleners.

NBC-voortgangsrapportage 2003

H5: Informatie en voorlichting

In de publieksvoorziening moet worden omgegaan met het feit dat in de eerste uren van een crisis geen technisch inhoudelijke informatie beschikbaar is. Een algemene boodschap moet wel direct richting publiek worden uitgedragen.

In de huidige situatie, waarin er nog geen sprake is van een acute dreiging of crisis is - in tegenstelling tot de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk - in Nederland gekozen voor een terughoudend voorlichtingsbeleid over de gevolgen van een mogelijke NBC-aanslag.

Gerealiseerde beleidsinitiatieven informatie en voorlichting:

- Ondanks het terughoudende voorlichtingsbeleid is er in het specifieke geval van een mogelijke pokkenuitbraak wél voorlichting en informatie gegeven over het feit waarom er geen grootscheepse pokkenvaccinatie is opgestart. Het pokkenvaccin kan ernstige bijwerkingen geven (tot dodelijk aan toe), waardoor alleen in het geval van een daadwerkelijke uitbraak in Nederland wordt overgegaan tot vaccinatie. Het ministerie van VWS beheert een vraag en antwoord site over pokken en bioterrorisme.

Lopende beleidsinitiatieven informatie en voorlichting:

- Het ontwikkelen van een strategische visie met betrekking tot publieksvoorlichting over NBC-agentia en mogelijke NBC-aanslagen, inclusief een beter uitgewerkte strategie over de publieksvoorlichting, vóóordat er sprake is van een acute dreiging of daadwerkelijke aanslag.

